

Spis treści

Zagadnienia ogólne

Sylwetki niektórych polskich chirurgów	1
1. Obrażenia tkanek miękkich — Jan Fibak	7
Stłuczenie tkanki	7
Postacie ran	9
Tkankowa reakcja pourazowa	11
Gojenie się ran	12
Obkurczanie się ran	13
Czas gojenia się rany	13
Leczenie ran urazowych	14
Teżec	15
Zgorzel gazowa	17
2. Zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej i kwasowo-zasadowej — Laura Wołowicka	18
Gospodarka wodno-elektrolitowa	18
Przestrzenie wodne w ustroju 18 Skład elektrolitowy płynów ustrojowych 19 Zasady bilansu wodno-elektrolitowego 20 Charakterystyka zaburzeń wodno-elektrolitowych 21	
Równowaga kwasowo-zasadowa	25
Kwasica metaboliczna 26 Zasadowica metaboliczna 27 Kwasica oddechowa 27 Zasadowica oddechowa 27	
3. Resuscytacja oddechowo-kръżeniowa — Jan Fibak	28
Przygotowanie i organizacja działań resuscytacyjnych	28
Postępowanie w razie zatrzymania oddechu	29
Postępowanie w razie zatrzymania czynności serca	33
Plan postępowania w nagłym ustaniu czynności serca	36
Rokowanie	38
Bezpośredni masaż serca	38
Wskazania do resuscytacji	39
4. Wstrząs — Jan Fibak	40
Przyczyny i objawy wstrząsu	40
Wstrząs hipowolemiczny	41

Wstrząs septyczny	45
Wstrząs kardiogeny	47
Wstrząs anafilaktyczny	48
5. Leczenie krwią, preparatami krwi i lekami osoczozastępczymi — Jan Fibak	49
Wskazania do przetoczenia krwi i preparatów krwi	49
Płyny osoczozastępcze	51
Technika przetaczania krwi	51
Powikłania związane z przetaczaniem krwi	53
Autotransfuzja	54
Niektóre problemy przetaczania krwi	55
Masywne przetoczenia 55 Zastrzeżenia religijne 55	
Przykłady wskazań do przetoczenia krwi	56
6. Znieczulenie i leczenie bólu pooperacyjnego — Laura Wołowicka	58
Przygotowanie do znieczulenia	58
Znieczulenie ogólne	60
Środki wziewne 60 Środki dożylnie 61 Środki dożylnie zwiótczające mię- śnie 62 Środki przeciwbólowe 63	
Znieczulenie miejscowe	63
Środki do znieczulenia miejscowego 64 Podział znieczuleń przewodo- wych 65	
Ból pooperacyjny — ocena i leczenie	69
7. Leczenie żywieniowe w chirurgii — Jan Fibak, Urszula Skowrońska-Piekarska	71
Przyczyny i rodzaje niedożywienia	71
Ocena stanu odżywienia	72
Zaburzenia metaboliczne w okresie głodowania i po urazie	72
Żywnienie dojelitowe	74
Żywnienie pozajelitowe	77
Wybór metody żywienia	78
8. Aseptyka, antyseptyka, dezynfekcja i wyjaławianie — Włodzimierz Kędzia	80
Aseptyka	80
Antyseptyka	83
Antyseptyka skóry rąk 85 Antyseptyka pola operacyjnego 86 Kąpiel antyseptyczna 86 Antyseptyka błon śluzowych 87 Antyseptyka ran, owrzodzeń i oparzeń 87	
Dezynfekcja	87
Związki i preparaty dezynfekcyjne 88 Dezynfekcja przy użyciu czynników fizycznych 89	
Wyjaławianie	90
Wyjaławianie za pomocą energii cieplnej 90 Wyjaławianie tlenkiem ety- lenu 90 Wyjaławianie roztworami środków chemicznych 91 Wyjaławia- nie za pomocą promieniowania jonizującego 91	
9. Zakażenia szpitalne — Jacek Juszczyk	92
Epidemiologia	92
Czynniki ryzyka zakażenia szpitalnego	94

Częstość występowania zakażeń szpitalnych w zależności od lokalizacji . . .	95
Zakażenia dróg moczowych 96 Zakażenia dróg oddechowych 96 Posocz-	
nica 97 Zakażenia ran operacyjnych 97 Inne zakażenia szpitalne 97	
Problemy zapobiegania i kontroli zakażeń szpitalnych	98
10. Zakażenia okołoperacyjne — Jan Fibak	100
Przyczyny zakażeń i gorączki	100
Gorączka w dniu operacji	101
Gorączka w pierwszym dniu pooperacyjnym	101
Powikłania płucne	102
Zakażenie rany operacyjnej	102
Zapobiegawcze stosowanie antybiotyków	103
Zakażenie dróg moczowych	104
Zakażenie cewnika dożylnego	104
Odczyny gorączkowe na przetoczenia	104
11. Chirurg wobec zagrożenia HIV — Jan Fibak	106
Drogi przeniesienia wirusa	106
Serokonwersja HIV	107
Ukłucia igłą	107
Płyny ustrojowe	108
Aerozole. Zakażenia drogą powietrzną	108
Profilaktyka	109
Środki zapobiegawcze	109
12. Zapobieganie pooperacyjnej zakrzepicy żyłnej — Jan Fibak	110
Epidemiologia	110
Przyczyny	110
Powstawanie i rozwój zakrzepicy	111
Objawy i wykrywanie	111
Czynniki ryzyka	112
Zapobieganie zakrzepicy pooperacyjnej	112
Metody mechaniczne 113 Metody farmakologiczne 115	
13. Podstawowe wiadomości o nowotworach i ich leczeniu — Cezary Ramlau,	
Piotr Tomczak	117
Podstawowe problemy współczesnej onkologii	117
Istota choroby nowotworowej	118
Czynniki rakotwórcze 118	
Morfologiczna charakterystyka i klasyfikacja nowotworów	119
Charakterystyka makroskopowa 119 Charakterystyka histologiczna 119	
Rozpoznanie i ocena stopnia zaawansowania klinicznego	120
Badanie lekarskie 120 Metody diagnostyczne 121 Klasyfikacja klini-	
czna 122	
Zasady chirurgicznego leczenia nowotworów	123
Podstawowe zasady chirurgii onkologicznej 123 Rola chirurga w ustalaniu	
rozpoznania 124 Chirurgiczne leczenie stanów przedrakowych 125	
Podstawowe zasady leczenia promieniami jonizującymi	125
Radioterapia nowotworów 125 Techniki napromieniania 126 Planowa-	
nie leczenia promieniami 127	

Zasady i problemy chemioterapii nowotworów	128
Leki cytostatyczne 129 Planowanie leczenia cytostatycznego 130 Wska-	
zania i przeciwwskazania do chemioterapii 131	
Leczenie hormonalne	132
Inne metody leczenia nowotworów	132
 14. Przeszczepianie narządów — <i>Konstanty Tukallo</i>	134
Immunologia przeszczepu i antygeny zgodności tkankowej	134
Odrzucenie przeszczepu	137
Pobieranie przeszczepu	138
Immunosupresja	140
Zakażenia po transplantacji	141
Przeszczepianie nerki	142
Odrzucenie nerki 143	
Przeszczepianie wątroby	144
Przeszczepianie trzustki	146
Przeszczepianie jelita	147
 15. Chirurgia dziecięca (wybrane zagadnienia) — <i>Andrzej Jankowski</i>	148
Przepuklina oponowo-rdzeniowa	148
Wodogłowie	150
Wrodzone zarośnięcie przełyku	151
Wrodzona niedrożność dwunastnicy	152
Niedrożność jelita cienkiego	153
Wrodzone wady rozwojowe odbytnicy i odbytu	155
Martwicze zapalenie jelit	156
Wrodzone przerostowe zwężenie odźwiernika	157
Choroba Hirschsprunga	158
Wgłobienie jelit	159
Wrodzona przepuklina przeponowa	161
Przepuklina pępowa	162
Niedrożność dróg żółciowych	163
Wynicowanie pęcherza moczowego	164
Spodziełstwo	165
Zastawka cewki tylnej	166
Wnętrostwo	167
Przepuklina pachwinowa	168
Stulejka	169
Guz krzyżowo-ogonowy	170
Nerczak zarodkowy (guz Wilmsa)	171
Nerwiak współczulny zarodkowy	172
 16. Odrębność chirurgii wieku podeszłego — <i>Jan Fibak</i>	173
Określenie wieku starczego	173
Czynniki ryzyka	174
Choroby chirurgiczne typowe dla wieku starczego	176
Odrębność objawów chorobowych	177
Odrębność postępowania leczniczego	178
 17. Leczenie operacyjne u chorych z niewydolnością nerek — <i>Alicja</i> <i>Grzegorzewska</i>	180

18. Leczenie operacyjne u pacjentów z chorobami układu krążenia — Michał Wierchowicki	182
Znieczulenie	182
Zabieg operacyjny	182
Postępowanie w zależności od rodzaju patologii układu krążenia	183
 19. Zabiegi operacyjne u chorych na cukrzycę — Bogna Wierusz-Wysocka	185
Kryteria rozpoznawania cukrzycy wg WHO	185
Postępowanie w okresie przedoperacyjnym	186
Postępowanie w dniu operacji	187
Okres pooperacyjny	188
Operacja ze wskazań nagłych	188
 20. Organizacja leczenia chirurgicznego w Polsce — Eugeniusz Wąsiewicz	189
Zakłady lecznicze o zasięgu podstawowym	189
Opieka zdrowotna specjalistyczna i organizacja oddziału chirurgicznego	189
Zakłady służby zdrowia o zasięgu wojewódzkim i regionalnym	191
Orzecznictwo lekarskie w zakresie chirurgii	192
Reforma szkolenia podyplomowego i uzyskiwania specjalności	193
 21. Organizacja pracy bloku operacyjnego — Jan Fibak, Przemysław Pyda	194
Pracownicy sali operacyjnej	194
Pomieszczenia bloku operacyjnego	195
Współczesne trendy w organizacji bloku operacyjnego	196
Zasady zachowania się na sali operacyjnej	197

Chirurgia narządowa

22. Chirurgia gruczołów wydzielania wewnętrznego — Paweł Stajgis	199
Tarczycza	199
Uwagi z zakresu anatomii i fizjologii 199 Badanie chorego z wolem 200	
Wole obojętne 201 Wole nadczynne 207 Rak tarczycy 212 Zapalenie tarczycy 214	
Gruczoły przytarczyczne (przytarczycy)	215
Uwagi z zakresu anatomii i fizjologii 215 Pierwotna nadczynność przytarczyc 216 Wtórna nadczynność przytarczyc 222	
Nadnercza	222
Uwagi z zakresu anatomii i fizjologii 222 Metody badania nadnerczy 224 Guz chromochłonny 227 Zespół Conna 229 Choroba i zespół Cushinga 231	
Część wewnątrzwydzielnicza trzustki	233
Uwagi z zakresu anatomii i fizjologii 233 Wyspiak 234 Zespół Zollingera-Ellisona 237	

23. Choroby gruczołu sutkowego — Jan Fibak	239
Nienowotworowe choroby gruczołu sutkowego	239
Ginekomastia 239 Ropne zapalenie gruczołu sutkowego 239	
Nowotwory łagodne gruczołu sutkowego	242
Włókniakogruczolak 242 Brodawczak wewnątrzprzewodowy 242 Mastopatia, włóknisto-torbielowate zwyrodnienie gruczołu sutkowego 243 Torbiel 243	
Rak gruczołu sutkowego	244
Epidemiologia i czynniki etiologiczne 244 Przebieg kliniczny 245 Objawy i rozpoznanie 246 Wczesne wykrywanie raka gruczołu sutkowego 251 Klasyfikacja 252 Szczególne postacie nowotworów gruczołu sutkowego 253 Leczenie raka gruczołu sutkowego 254	
24. Chirurgia klatki piersiowej — Jan Fibak	261
Metody badania w chirurgicznych chorobach klatki piersiowej	261
Badania wentylacji 261 Bronchoskopia 262 Mediastinoskopia 263	
Wady wrodzone kształtu klatki piersiowej	263
Lejkowata klatka piersiowa 263 Kurza klatka piersiowa 265	
Rak płuca	266
Chirurgiczne leczenie gruźlicy płuc	269
Rozstrzenie oskrzeli	269
Ropień płuca	270
Odma samoistna	270
Ropniak opłucnej	271
Choroby śródpiersia	272
Ostre zapalenie śródpiersia 272 Guzy śródpiersia 272	
Małe zabiegi na klatce piersiowej	273
Nakłucie klatki piersiowej 273 Wprowadzenie cewnika trójgrańcem 276 Stałe ssanie z jamy opłucnej 276 Drenaż podwodny 277	
Torakoskopia w diagnostyce i leczeniu chorób klatki piersiowej — Wojciech Dyszkiewicz	278
Torakoskopia klasyczna 278 Wideotorakoskopia 279	
25. Wybrane zagadnienia z kardiochirurgii — Aleksy Ponizyński	281
Urządzenia do operacji na otwartym sercu	281
Współczesny zestaw do krążenia pozaustrojowego 281 Zasady śródoperacyjnej ochrony serca przed niedokrwieniem 283	
Mechaniczne wspomaganie lub zastępowanie krążenia	283
Leczenie chirurgiczne choroby niedokrwiennej serca	285
Technika operacyjna w bezpośredniej rewaskularyzacji mięśnia sercowego 285 Leczenie operacyjne powikłań zawału serca 287	
Tętniaki aorty	288
Wady wrodzone wymagające leczenia chirurgicznego	289
Zwężenie cięśni aorty 289 Zwężenie wrodzone ujścia aorty 290 Zwężenie tętnicy płucnej 290 Wrodzone wady serca z przeciekiem krwi z lewego do prawego serca 290 Wady serca wrodzone z przeciekiem z prawego do lewego serca 291	
Chirurgiczne leczenie nabytych wad zastawkowych serca	292
Zwężenie zastawki dwudzielnej 292 Niedomykalność zastawki mitralnej 293 Niedomykalność i zwężenie zastawki trójdzielnej 294 Zwężenie lewego ujścia tętniczego 294 Niedomykalność zastawki aortalnej 294	
Rodzaje protez zastawkowych serca	294
Chirurgiczne leczenie guzów serca	295
Przeszczepianie serca	295

26. Chirurgiczne choroby naczyń. Nadciśnienie wrotne — Stanisław Zapalski	297
Chirurgiczne choroby tętnic	297
Patofizjologia chorób tętnic 297	
Diagnostyka chorób tętnic 298	
Przyczyny nagłego przerwania przepływu krwi przez tętnice 301	
Przyczyny przewlekłego zwężenia lub niedrożności tętnic 302	
Chirurgiczne sposoby leczenia zwężeń lub niedrożności tętnic 303	
Zwężenie lub niedrożność tętnic doprowadzających krew do mózgu 305	
Zwężenie lub niedrożność tętnic trzewnych 308	
Zwężenie lub niedrożność tętnic nerkowych 310	
Zwężenie lub niedrożność tętnic kończyn dolnych 311	
Zakrzepowo-zarostowe zapalenie naczyń — choroba Bürgera 319	
Tętniaki 320	
Zaburzenia naczyńioruchowe	324
Choroba Raynauda 325	
Samorodna sinica kończyn 325	
Siność siateczkowata 326	
Bolesna czerwienica kończyn 326	
Choroba wibracyjna 326	
Zespół górnego otworu klatki piersiowej 326	
Zmiany wywołane działaniem zimna 327	
Chirurgiczne choroby żył	328
Uwagi anatomiczne i fizjologiczne 328	
Żyłaki kończyn dolnych 329	
Zakrzepowe zapalenie żył powierzchownych 331	
Zakrzepica żył głębokich 331	
Zatorowość płuca 333	
Zespół pozakrzepowy 334	
Zaburzenia w układzie chłonnym	335
Zapalenie naczyń chłonnych 335	
Obrzęki chłonne 336	
Nadciśnienie wrotne	336
27. Wskazania i metody chirurgicznego leczenia schorzeń układu trawiennego — Marek Tuszewski	342
Wskazania do leczenia chirurgicznego	343
Metody leczenia chirurgicznego	344
28. Objawy chirurgicznych chorób układu trawiennego — Jan Fibak	350
Ból brzucha	350
Ból w nadbrzuszu 354	
Ból w śródbrzuszu 356	
Ból w podbrzuszu 356	
Obrona mięśniowa	358
Wymioty	358
Zwracanie	359
Zaburzenia połykania	359
Wzdęcie brzucha	360
Wodobrzusze	360
29. Badania endoskopowe układu trawiennego — Andrzej Dryjaś	362
Technika i sprzęt endoskopowy	362
Badanie górnego odcinka przewodu pokarmowego	363
Badanie dolnego odcinka przewodu pokarmowego	364
Badanie dróg żółciowych i trzustkowych	366
Ultrasonografia endoskopowa (EUS)	366
30. Endoskopia zabiegowa przewodu pokarmowego — Przemysław Pyda	367
Tamowanie krwawień z przewodu pokarmowego	368
Leczenie żyłaków przełyku metodami endoskopowymi	371
Poszerzanie zwężeń przełyku	375

Poszerzanie zwężeń innych odcinków przewodu pokarmowego	378
Udrażnianie przełyku	379
Udrażnianie odbytnicy i odbytu	380
Polipektomia endoskopowa	381
Mikrochirurgia przezołbytnicza	384
Protezowanie przełyku	385
Usuwanie ciał obcych z przewodu pokarmowego	387
Gastrostomia endoskopowa	388
Cystogastrostomia endoskopowa	390
Sfinkterotomia — endoskopowe nacięcie zwieracza brodawki większej dwu- nastnicy	392
Endoskopowe usuwanie złogów z dróg żółciowych	394
Endoskopowe usuwanie złogów z przewodów trzustkowych	396
Poszerzanie zwężeń i protezowanie dróg żółciowych	397
Poszerzanie zwężeń i protezowanie przewodów trzustkowych	399
Litotrypsja endoskopowa złogów żółciowych	399
 31. Szew mechaniczny — Janusz Sowier, Jacek Karoń	 401
Podstawowe zasady szycia tkanek	402
Podział i zastosowanie staplerów	402
Technika zakładania i charakterystyka szwu mechanicznego	409
Powikłania oraz ograniczenia szwu mechanicznego	411
Pierścienie kompresyjne	412
 32. Laparoskopowa technika chirurgiczna — Wojciech Burchardt	 414
Instrumentarium laparoskopowe	414
Sterylizacja i dezynfekcja narzędzi laparoskopowych	418
Szkolenie w technice laparoskopowej	418
Znieczulenie do zabiegów laparoskopowych	419
Operacje laparoskopowe	419
Diagnostyka laparoskopowa 419 Operacje laparoskopowe przepuklin 420	
Appendektomia laparoskopowa 420 Fundoplikacja Nissena 421 Inne	
operacje laparoskopowe 421	
 33. Ostre choroby jamy brzusznej — Jan Fibak	 422
Zapalenie otrzewnej	423
Ostre zapalenie otrzewnej 424 Rozlane zapalenie otrzewnej 425 Ropnie	
wewnątrzotrzewnowe 428	
Niedrożność jelit	429
Przyczyny niedrożności jelit 429 Niedrożność mechaniczna 431 Szcze- gólne postacie niedrożności 435	
Krwotok z górnego odcinka przewodu pokarmowego	436
Objawy kliniczne 436 Źródła krwawienia 437 Wrzód stresowy 438	
Określenie miejsca i przyczyny krwawienia 438 Leczenie krwotoku żo- ładkowego 440	
Ostre zapalenie wyrostka robaczkowego	445
Rozpoznanie 445 Leczenie 447 Przedziurawienie wyrostka 450 Nacię- cie i ropień okołowyrostkowy (plastron) 451 Ostre zapalenie wyrostka w czasie ciąży 451 Powikłania ostrego zapalenia wyrostka robacz- kowego 452 Przewlekłe i nawracające zapalenie wyrostka robaczko- wego 452	
Ciała obce w przewodzie pokarmowym	453

34. Chirurgia przełyku i przepony — Michał Drews	454
Symptomatologia chorób przełyku	455
Metody rozpoznawania chorób przełyku	456
Przedziurawienie przełyku	457
Samoistne pęknięcie przełyku 457 Jatrogenne uszkodzenie przełyku 457	
Oparzenia chemiczne przełyku	458
Refluksowe zapalenie przełyku	458
Achalazja wpustu	461
Uchyłki przełyku	462
Guzy łagodne przełyku	464
Rak przełyku	464
Przepukliny rozworu przełykowego	467
Wrodzone przepukliny przeponowe	468
Przepukliny urazowe przepony	469
 35. Chirurgia żołądka i dwunastnicy — Michał Drews	 470
Symptomatologia chorób żołądka	472
Metody rozpoznawania chorób żołądka	472
Choroba wrzodowa żołądka i dwunastnicy	473
Rak żołądka	482
Inne nowotwory żołądka i dwunastnicy	487
Nowotwory łagodne 487 Nowotwory złośliwe 487	
Inne choroby żołądka i dwunastnicy	487
 36. Choroby nienowotworowe jelita cienkiego — Jan Fibak	 489
Choroba Leśniowskiego-Crohna	489
Przetoka jelita cienkiego	491
Uchyłek Meckela	491
Zespół upośledzonego wchłaniania	492
 37. Choroby nienowotworowe jelita grubego — Jan Fibak	 494
Uchyłkowatość i zapalenie uchyłków okrężnicy	494
Wrzodzące zapalenie jelita grubego	496
Urazy jelita grubego	498
Jelito drażliwe	499
 38. Nienowotworowe choroby odbytu — Jan Fibak	 500
Badanie odbytu	500
Żyłaki odbytu	501
Wypadanie odbytu	503
Szczelina odbytu	504
Ropień okołoodbytowy	504
Przetoka odbytu	505
Sztuczny odbył brzuszny (stomia)	506
Kłykciny kończyste	507
Świąd odbytu	508
Torbiel włosowa	508

39. Choroby nowotworowe jelit i odbytu — <i>Paweł Murawa</i>	510
Nowotwory jelita cienkiego	510
Rakowiak	511
Polipy jelita grubego	512
Polipy nowotworowe (Gruczolaki) 513 Polipy hiperplastyczne 514 Wy-	
wiad i objawy kliniczne 515 Badania diagnostyczne 515	
Rak jelita grubego	516
Epidemiologia 516 Etiologia, patogenеза, grupy ryzyka 517 Patomor-	
fologia 518 Rak okrężnicy 523 Rak odbytnicy 528	
Nowotwory odbytu	532
Rak odbytu 532 Czerniak odbytu 532	
 40. Chirurgia wątroby — <i>Wojciech Burchardt, Przemysław Pyda</i>	 533
Uwagi dotyczące anatomii i fizjologii — <i>Wojciech Burchardt</i>	533
Podstawowe badania diagnostyczne wątroby	534
Nowotwory złośliwe wątroby	535
Nowotwory pierwotne 535 Nowotwory przerzutowe 536	
Nowotwory łagodne	537
Torbiele wątroby	538
Ropień wątroby	538
Urazy wątroby	539
Technika operacji wątroby	540
Resekcja wątroby 540 Zabiegi paliatywne 541	
Przeszczep wątroby — <i>Przemysław Pyda</i>	542
 41. Zewnątrzwątrobowe drogi żółciowe — <i>Marek Tuszewski</i>	 545
Budowa i czynność dróg żółciowych	545
Symptomatologia i diagnostyka	547
Żółtaczka mechaniczna	550
Żółtaczka mechaniczna (zaporowa) a inne rodzaje żółtaczek 550 Żółtaczka	
mechaniczna na tle kamicy przewodowej 553 Żółtaczka mechaniczna	
na tle raka dróg żółciowych i (lub) głowy trzustki 553	
Kamica żółciowa	554
Niepowikłana kamica pęcherzyka żółciowego 555 Ostre zapalenie pęche-	
rzyka żółciowego 557 Przewlekłe zapalenie pęcherzyka żółciowego 559	
Kamica przewodowa 560 Zapalenie dróg żółciowych 561 Leczenie kami-	
cy żółciowej 562	
Rak dróg żółciowych	565
Rak pęcherzyka żółciowego 565 Rak przewodów żółciowych 566	
 42. Cholecystektomia laparoskopowa — <i>Wojciech Burchardt</i>	 568
Instrumentarium laparoskopowe	568
Wskazania	569
Technika operacyjna	569
 43. Chirurgia trzustki — <i>Jan Fibak</i>	 572
Uwagi dotyczące anatomii i fizjologii	572
Metody badania morfologii i czynności trzustki	573
Ocena czynności trzustki 573 Badania obrazujące 573	

Ostre zapalenie trzustki	574
Przewlekłe zapalenie trzustki	580
Rzeka torbiel trzustki	581
Rak trzustki	582
44. Chirurgia śledziony — Jan Fibak	585
45. Przepukliny brzuszne — Jan Fibak	587
Budowa i występowanie przepuklin	587
Szczególne rodzaje przepuklin	589
Uwięźnięcie przepukliny	590
Rozpoznawanie przepuklin	593
Leczenie przepuklin	593
Przepuklina pachwinowa	595
46. Technika operacji przepukliny pachwinowej i udowej — Henryk Karol	596
Anatomia okolicy przepukliny pachwinowej i udowej	596
Metody operacyjne	597
Technika operacyjna przepuklin pachwinowych	598
Technika operacyjna przepukliny udowej	602
Zaopatrzenie wrót przepuklinowych z użyciem tworzywa sztucznego	602
Operacje przepukliny pachwinowej i udowej metodą laparoskopową	603
47. Choroby układu moczowo-płciowego — Zbigniew Kwias	606
Badanie układu moczowego	606
Objawy chorób urologicznych 606 Badania laboratoryjne 608 Bada-	
nie przedmiotowe 610 Narzędzia urologiczne 610 Badania urodyna-	
miczne 614 Diagnostyczne metody obrazowania narządów układu mocz-	
wego 615	
Zakażenia układu moczowego	621
Drogi szerzenia się infekcji układu moczowego 621 Odmiedniczkowe	
zapalenie nerek 621 Czyrak gromadny nerki 622 Martwica brodawek	
nerkowych 622 Ropień przynerkowy lub okołonerkowy 622 Zapalenie	
pęcherza moczowego 623 Zapalenie cewki moczowej 624 Zapalenie	
najądrza i jąder 624 Skręt szypuły jądra 625 Farmakoterapia zakażeń	
narządów układu moczowego 625	
Obrażenia narządów układu moczowo-płciowego	626
Urazy nerek 626 Uszkodzenia moczowodu 628 Uszkodzenia pęcherza	
moczowego 628 Uszkodzenia cewki moczowej, prącia i moszny 629	
Uszkodzenia jatrogenne dróg wyprowadzających mocz 630	
Kamica układu moczowego	630
Choroby gruczołu krokowego (stercza)	636
Ostre zapalenie stercza 637 Przewlekłe zapalenie stercza 637 Ropień	
stercza 637 Łagodny rozrost stercza 637 Rak stercza 640	
Nowotwory układu moczowego	641
Nowotwory nerek 641 Nowotwory moczowodu 643 Nowotwory pęche-	
rza moczowego 643 Nowotwory jądra 645	
Podstawowe zabiegi urologiczne stosowane w praktyce chirurgicznej	646
Zakładanie cewnika do pęcherza moczowego 647 Zakładanie punkcyjnej	
przetoki nadłonowej 647 Zeszycie uszkodzonego moczowodu 648 Za-	
opatrzenie uszkodzonego pęcherza moczowego 649 Leczenie załupka 650	
Wytwarzanie punkcyjnej przetoki nerkowej 651	

48. Podstawy neurotraumatologii — Stanisław Nowak	653
Podstawy diagnostyki	653
Obrażenia powłok czaszki	655
Złamania sklepienia i podstawy czaszki	657
Wstrząśnienie mózgu	662
Stłuczenie mózgu	663
Pourazowy obrzęk mózgu	666
Pourazowy krwiak wewnątrzczaszkowy	667
Urazy czaszkowo-mózgowe drążące i przenikające	670
Urazy kręgosłupa i rdzenia kręgowego	671
Urazy kręgosłupa 671 Urazy rdzenia kręgowego 675	
49. Obrażenia klatki piersiowej — Jan Fibak	676
Postępowanie na miejscu wypadku	676
Złamanie jednego żebra	678
Złamanie wielu żeber	679
Złamanie mostka	679
Wstrząśnienie i ściśnięcie klatki piersiowej	680
Krwawienie do jamy opłucnej	681
Odma urazowa opłucnej	682
Odma podskórna i śródpiersiowa	686
Stłuczenie płuca	687
Rany płuca	688
Rozerwanie tchawicy i oskrzela	688
Ciało obce w drzewie tchawiczo-oskrzelowym	690
Rana serca. Tamponada serca	690
Skojarzone rany klatki piersiowej i jamy brzusznej	693
Ogólna taktyka postępowania w urazach klatki piersiowej	693
50. Obrażenia brzucha — Krzysztof Słowiński	695
Postępowanie z chorym z obrażeniami brzucha	695
Postępowanie na miejscu wypadku i w czasie transportu 695 Postępowanie w szpitalu 696 Badania obrazujące w diagnostyce obrażeń brzucha 699	
Algorytmy postępowania w obrażeniach brzucha	701
51. Obrażenia mnogie — Krzysztof Słowiński	703
Działania na miejscu wypadku i w czasie transportu	704
Działania w izbie przyjęć i na oddziale	705
Leczenie operacyjne chorych z obrażeniami mnogimi	706
Liczbowe skale ciężkości obrażeń i stanu chorego z obrażeniami mnogimi	707
Patomechanizm zagrożenia życia w obrażeniach mnogich — Zespół Niewydolności Wielonarządowej (Multiple Organ Failure, MOF)	709

52. Złamania kości — Krzysztof Słowiński	710
Pojęcia ogólne i podziały złamań	710
Objawy złamania kości	713
Wczesne powikłania złamań kości	714
Późne powikłania złamań kości	717
Zespół z niedokrwienia Volkmanna, przykurcz ischemiczny Volkmanna	717
Zespół Sudecka	718
Urazowe zapalenie kości	719
Proces gojenia się złamań kości	719
Powikłania zrostu kości	720
Złamania zmęczeniowe	722
Złamania patologiczne	722
Doraźne postępowanie w złamaniach kości	723
Najczęstsze złamania i ich leczenie	725
Złamania w obrębie obręczy barkowej i kości ramiennej	725
Złamania w obrębie stawu łokciowego	730
Złamania trzonów kości promieniowej i kości łokciowej	733
Złamania w obrębie nasady dalszej kości promieniowej	735
Złamania w obrębie nadgarstka i ręki	736
Złamania miednicy	738
Złamania w obrębie nasady bliższej i trzonu kości udowej	742
Złamania w obrębie stawu kolannowego i trzonów kości goleni	745
Złamania w obrębie stawu skokowo-goleniowego, kości piętowej, śródstopia i palców	748
53. Obrażenia stawów — skręcenia i zwichnięcia — Krzysztof Słowiński	752
Skręcenie stawu	752
Najczęstsze skręcenia	753
Zwichnięcie stawu	754
Najczęstsze zwichnięcia	755
54. Rehabilitacja medyczna chorych po urazie — Jerzy Król	759
Uzasadnienie potrzeby rehabilitacji	759
Środki i sposoby rehabilitacji funkcjonalnej	760
Rehabilitacja funkcjonalna w obrażeniach kończyn górnych	762
Usprawnianie po obrażeniach urazowych kończyn dolnych	764
Obrażenia kręgosłupa	764
55. Oparzenia i odmrożenia — Jerzy Sikorski	766
Oparzenia ciepłe	766
Patofizjologia oparzenia	766
Leczenie ogólne, przetaczanie płynów	769
Miejscowe leczenie oparzenia	770
Zakażenia w oparzeniu	772
Przyczyny zgonów w oparzeniach	772
Odmrożenia	773
Obrażenia elektryczne	774
Oparzenia chemiczne	776
Oparzenia smołą i lepikiem	777
56. Zapalne choroby powłok — Jan Fibak	778
Czyrak	778
Zapalenie naczyń i węzłów chłonnych	779
Ropne zapalenia ręki	779
Zanokcica	780
Zastrzał	780

Róża	781
Różycza	781
Ropień i ropowica	782
Ropień 782 Ropowica 782	
Ropne zapalenie ślinianki przyusznej	782

57. Małe zabiegi chirurgiczne — Jan Fibak 784

Wstrzyknięcie domięśniowe	784
Odsłonięcie żyły	785
Szycie chirurgiczne	785
Szycie skóry	787
Nici i igły chirurgiczne	788
Tracheotomia	789
Konikotomia	790
Nakłucia stawu kolanowego	791
Znieczulenie do małych zabiegów	792

Słowniczek terminów często używanych w chirurgii 794

Skorowidz 803